

חינם!
נא לקחת

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת תולדות

מהדורת דרך החיים
לזכות

מרדכי וטובה ארמן

ולע"נ ברכה שמחה בת מרדכי צבי ע"ה

פרנס השבוע

עדכון חדש: הודעה חשובה בפנים!

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

הודעה חשובה

לכבוד קוראי "תורת אביגדור",

בחודשים האחרונים מערכת תורת אביגדור בא"י נקלע לקשיים כספיים עקב הביקוש הגדול לחוברות של "תורת אביגדור", ולכן נאלצנו להפסיק את ההדפסה והתפוצה כאן בא"י.

לאחרונה הוכרז שנעבור לתוכנית מנויים בלבד. אולם, לאחר שיקול נוסף **הוחלט לבטל את תוכנית המנויים מכיוון שתורת אביגדור נוסד כדי להפיץ את תורת רבינו הרה"ג ר' אביגדור מילר זצ"ל לציבור המרחב ללא עלות.**

בחסדי שמים זכינו לתרומה גדולה שמאפשר לנו להדפיס ולהפיץ בינתיים פרשת תולדות ופרשת ויצא, אבל כדי להמשיך אח"כ נצטרך את עזרת הציבור להביא תרומות נוספות. ראוי לציין שלעת עתה אנו מדפיסים את החוברות משנה שעברה עד שנקבל מהציבור מספיק תרומות כדי להתחיל שוב לתרגם את החוברות השבועיות של תורת אביגדור שיוצאות באנגלית.

כפי שהזכרנו, יש לנו הוצאות גדולות ובלי עזרת ציבור הקוראים לא נוכל להמשיך את החלוקה בחינם. לכן, אנו מבקשים מהקוראים שרוצים לעזור בהרבצת תורתו של רבינו זצ"ל לקחת חלק בזכות הגדול של תורת אביגדור ולתרום סכום חודשי כדי שנוכל להמשיך את ההפצה. סכומי התרומה החודשיים המומלצים הנם 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, ו100 - וכמובן תרומות יותר גדולות יעזרו לנו מאוד (גם יש אפשרות להנציח פרשה שלימה בש"ח 1000). אפשר דרך "נדרים פלוס".

לאילו שכבר נרשמו כמנויים, הקפאנו את החיוב החודשי ותינתן אפשרות לבטל אותו או לקיים אותו כתרומה חודשית.

אם אתה נהנה משיחות רבינו, למה לא לתת הנאה זו גם לאחרים? זו ההזדמנות שלך להיות השותף שלנו להפיץ חוברות אלו ליותר אנשים ולהחזיר את הפעילות של "תורת אביגדור" במלואו. לפרטים נוספים, נא ליצור קשר עם הנציג השכונתי או לשלוח מייל ey@torasavigdor.org

תזכו למצות

מערכת תורת אביגדור בא"י

לברורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

הדפסה - "בית הדפוס" 077-210-1155

תורת אביגדור

פרשת תולדות

הברכה שבאכילה

ההכנה לברכה

בפרשתנו, מצווה יצחק אבינו את עשו בנו להתייצב בפניו על מנת לקבל ממנו את הברכות שבפרשת "ויתן לך". חז"ל אמרו, שברכות אלו הן הברכות בהן ברך הקב"ה את אדם וחיה משנבראו, ואחר כך מסרן לאברהם שיברך בהן את מי שירצה. אברהם מסר את כח הברכה הזו ליצחק שיברך בה הוא את אשר ירצה (ב"ר לט). נמצא, שהרבה יותר מברכת אב לבנו מונח בברכות אלו: ברכה זו היא נבואה העתידה לקבוע את מהלך כל הדורות הבאים, לשנות גורל אומות ולעצב את דברי ימי העולם.

ראוי לשים לב להכנות שדרש יצחק אבינו למאורע גדול זה. לו היו שואלים אותנו, היינו ממליצים לעשו לצום כמה ימים, להיטהר ולעשות יום תפילה ותשובה. אה, צום! טהרת מקווה! ודאי אין הכנה ראויה מזו על מנת להיות ראוי לקבל את הברכות בקדושה ובטהרה!

ואולם, במקום כל אלה, מוצאים אנו שיצחק אבינו הורה לעשו על הכנות מסוג אחר לגמרי: "וְעֵתָהּ שָׂא נָא כְּלִיךָ תְּלִיךָ וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הִשָּׁדָה וְצוּדָה לִי צִיד" - ראשית, הנני שולח אותך לצאת לשדה לצוד ציד עבורי. שנית, "וְעֵשָׂה לִי מִטְעָמִים כְּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי" - מהציד שתצוד בשדה תכין לי סעודה של מטעמים. שלישית, "וְהִבִּיֵּאָה לִי וְאָכְלָה". וכל זה כהכנה "בְּעֵבֹר תִּבְרַכְךָ נִפְשִׁי בְּטָרֶם אָמוּת" (כז, ג-ד). אז אהיה מוכן לברך אותך! הדבר תמוה מאד, ויש להבין מה היא ההכנה שיכולה להיות מכל זה לנתינת ברכה חשובה כל כך.

וביותר תמוה מה שהוסיף יצחק בציוויו לעשו, שאותם מטעמים יהיו "כְּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי": כלום היתה ביצחק, קדוש ה', אהבה למטעמים? ומוצאים אנו גם בהמשך, שהכנת סעודה של "מטעמים כאשר אהב יצחק" היתה הכנה הכרחית לקבלת ברכתו

של יצחק אבינו. כאשר רבקה אמנו סיפרה ליעקב את דברי יצחק לעשו, ברצותה שיעקב אבינו הוא שיקבל את הברכות, אף היא אמרה לו: "לך נא אל הצאן... וְאֶנְשֵׁה אִתָּם מִטְעָמִים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב" (שם ט). ושוב, כאשר הכינה את הסעודה, נאמר: "וַיַּעַשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו" (יד). שומה עלינו להבין מה קורה כאן.

ברכות מעומק הלב

נבאר הדברים: מובן שברכה אינה פטפוט של דברי ברכה, אלא תפילה ובקשה היוצאת מעומקו של לב אוהב, המבקש ברכה וטובה עבור רֵעוֹ אוהבו חביבו. זה עניינה של ההכנה הראשונה שעשה יצחק אבינו. הוא רצה לעורר את הרגשת אהבתו לעשו, ולכן אמר לעשו: הנני שולח אותך לצאת לשדה לצוד עבורי ציד, ומזה שתטרח עבורי, כבר תתעורר בי הרגשת האהבה כלפייך. כשיצא עשו לשדה לצוד ציד, חשב יצחק לעצמו: "בני הולך לצוד לי ציד. הוא יתאמץ למצוא דווקא את מה שאני אוהב. לאחר מכן הוא יצלה את הבשר ויעשה ממנו מטעמים, שוב תוך מאמץ למלא את רצוני. הריני אוהב אותו עבור זה. לא רק מפני שהוא בני ועתידי, אלא גם בגלל מה שהוא עושה עבורי היום. וכשאוכל את האוכל שהוא יכין עבורי כדי להנות אותי, תגבר אהבתי אליו יותר ויותר, וכך, עם התעצמות האהבה יתעצם גם כח הברכה שאעניק לו, עוד ועוד.

אולם בזאת לא היה די לו. יצחק אבינו רצה שברכתו לבנו תהא ברכה שלמה, ברכה שבאה מתוך חיבור נפש אל נפש, וההכנה לזה תהא כשעשו יביא ליצחק סעודה של מטעמים "כַּאֲשֶׁר אָהֵבְתִּי". מהאכילה המיוחדת הזו תתחבר נפשו בנפשו, והברכה תהיה מנפש לנפש: "תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי". אחרי אכילת המטעמים "כַּאֲשֶׁר אָהֵבְתִּי", תהיה זו ברכה אחרת לגמרי: לא רק שהלב והדעת יברכו, אלא "תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי", כל מהותי וכוחותי ישתתפו בברכה.

ברור שיצחק אהב את בנו אהבה גדולה גם בלא שיטרח עבורו לצוד ציד, וגם בלי סעודת המטעמים היתה לו יכולת להשפיע עליו ברכה יפה. אולם למרות זאת רצה יצחק לאכול קודם הברכה סעודה משובחת שיכין לו עשו, ורק אז הוא יהיה מוכן לברכו. יצחק אבינו ידע את גודל כוחה וסגולתה של סעודה חשובה שכזו לחזק את אהבתו לעשו. הגיע הזמן לברך את בנו, ויצחק רצה לברכו בברכה הטובה והמעולה ביותר שיוכל, עם הכי הרבה "לב" שניתן.

צדיק אוכל

מי שסבור שאכילת מטעמים זו היה בה משהו מן האכילה שאנו אוכלים מטעמים, יאמר שעלבון הוא לומר על יצחק אבינו שאכילת מזון היתה בה 'סיבה' להעצים את

אהבתו לבנו. בכלל, הדבר נראה כפחיתות כבוד לומר שלמזון היתה משמעות כל שהיא אצל יצחק אבינו, עד כדי כך שיצחק חשב שבלעדיו לא יוכל לברך את בנו כראוי?

אכן, התשובה היא: יצחק אבינו לא היה מלאך. הוא עבד את ה' כפי שאדם עובד את ה'. הצדיק הגדול עובד את ה' בשלמות כל הכוחות הטבעיים והרגשות הקיימים בגוף האדם. שלמה המלך אמר: "צִדִּיק אֵכֶל לְשִׁבְעַ נֶפֶשׁ" (משלי יג, כה). יצחק הכיר בחשיבות האכילה בכך שהשפעתה מגיעה עד כוחות הנפש העמוקים, וידע שעל מנת שתהא הברכה מושלמת ותבוא מעומק נפשו, עליו לאכול לפני כן מִצִּידוֹ של עשו.

המזון שיא החסד

לאחר שהובן לנו הסיפור הזה, וראינו כיצד השתמש יצחק אבינו באכילה לתכליות נעלות הרבה יותר מאשר שביעת הגוף, נוכל להבין את דברי הגמרא במסכת פסחים (ק"ח), בסוגיה העוסקת ב"הלל הגדול", פרק קל"ו בתהלים. ברור, כל פסוקי התהלים מהללים ומגדלים את שם ה'. במה נתייחד פרק זה, הנקרא "הלל הגדול"? שאלה זו שואלת הגמרא שם.

והנה, בפרק הנ"ל ישנם עשרים וששה פסוקים המסתיימים במילים "כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד", הפרק מונה חסדים גדולים של ה'. יציאת מצרים, קריעת ים-סוף, השמדת אויביו; הרשימה ארוכה. ומה ה"שיא" של הכל? הדבר האחרון ברשימה הוא: "נָתַן לָחֶם לְכָל בָּשָׂר, כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד". מסבירה הגמרא: "ולמה נקרא שמו "הלל הגדול"? אמר רבי יוחנן: מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריה". מוסיף הרשב"ם (שם) שזו המעלה הגדולה שבעבורה נקרא הפרק "הלל הגדול". נמצינו למדים מדברי הרשב"ם עד כמה חשוב עניין זה, שהקב"ה זן את העולם. זהו לא סתם "דבר גדול", אלא הדבר הגדול, השיא של כל חסדי ה' בעולם!

ה' מוציא לחם מן הארץ

הקב"ה ברא בריאה שעסוקה תמיד בהספקת מזון לעולם. רבנו סעדיה גאון, בספרו "האמונות והדעות" (מאמר פרק ו), מאיר את עינינו בהבנת מהות העולם הזה. לדבריו, העולם כולו נועד ליצור ולספק מזון להאדם. כל כוחות הטבע סובבים סביב העניין הזה. זהו דבר גדול, אשר רק מעטים שמים לב אליו. בא רבנו סעדיה גאון ומראה לנו: כל העולם הזה מכוון לתכלית הגדולה של "מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד".

לכשנתבונן בכוחות הטבע נראה שהם אכן מכוונים לייצור מזון: כל העפר המכסה את היבשות, אין לו תכלית מלבד הצמחת מזון. הרוחות, השמש, מערכת המים, האטמוספירה - כולם משתפים פעולה למען דבר אחד, יצירת מזון לכל יצורי העולם.

אם רק פוקחים עיניים, רואים זאת בכל מקום, כל היום. כל העולם חי מהמזון הזה. השקיפו מהחלון החוצה וראו: כל הנבראים מתקיימים מאוכל! כל האנשים ההולכים ברחוב - אכלו, אחרת לא היה להם כח ללכת.

הפלא של מערכת זו המספקת מזון לעולם, אין לו אח ורע; זהו גילוי של יד ה' בצורה המדהימה ביותר. וכל זה אינו אלא לתכלית הפרנסה, למען יוגש לך המזון בצלחתך.

מדוע המזון הוא "ההלל הגדול"?

כמובן, רצוננו להבין: לשם מה עשה ה' את המזון לדבר מרכזי כל כך בעולם? מדוע דווקא לצורך הכנת המזון ברא ה' מערכת כה מורכבת ומופלאה, עד שזהו "הדבר הגדול" שבכל חסדי ה'?

נעיין נא בדברי הגמרא במסכת חולין (ד:): ונמצא שם תשובה לשאלותינו. אומרת שם הגמרא: "אין הסתה בדברים. והקשו: והכתיב 'כי יסיתך אחיך'! ותירצו: באכילה ובשתיה". אי אפשר לשכנע, לפתות אדם לקבל ולהאמין באמת שלך על ידי דיבורים בלבד. הדרך היעילה ביותר היא באמצעות אכילה ושתיה. אומר רש"י שם: "אדם דצריך לאכילה, עיקר הסתה ידידה באכילה ושתיה". אדם שחי כאן, בעולם הגשמי הזה, כאשר רוצים להתקשר אתו, הדרך להגיע אל לבבו ורצונו הוא על ידי אכילה ושתיה. אנשי העסקים יודעים אף הם סוד זה, כשרוצים לסגור עסקה גדולה צריך לכבד את הלקוח בארוחה דשנה במסעדה טובה. כמובן, לא ידברו אתו מילה על האוכל, רק על העסקה ועל הסחורה ועד כמה כדאי לו לסגור איתך עסק, אבל עדיין חייבים להניח לפניו ארוחה משובחת על מנת שיחבב אותך, ובכדי לפתותו לסגור את העסקה.

מעתה נוכל להבין מפני מה עושה ה' "עסק" כזה מהאכילה. עד כה סבורים היינו שהמזון קיים בעולם כדי לספק לנו חיים, אנו זקוקים לוויטמינים ולתזונה שבמזון כדי לשרוד. אנו צריכים אנרגיה כדי ללמוד תורה ולעשות מצוות, וחשבנו שהמזון הוא "היכי תימצא" לחיות. אכן, לא זו הסיבה האמיתית למציאות המזון; כי אם כן, היה המזון יכול להיות נטול טעם, ריח וצורה. הקב"ה יכול היה לתת לנו את התועלת של המזון בלי ההנאה ממנו!

הקב"ה היה יכול לברוא תפוחים ובהם כל החומרים הנדרשים כדי לחדש את התאים בגופנו ולתת לנו כח, רק בלי הטעם והצבע המיוחדים שלהם. לא היינו נהנים מהם יותר ממה שרכב נהנה מהדלק שלו. ובכל זאת היינו אוכלים אותם. לא היתה לנו ברירה, הרי אנו צריכים "דלק". ואפילו לא היה צריך בדווקא שיהיו אלו תפוחים: המזון היה יכול להיות טבליות לִבְנוֹת כמו תרופות, ועדיין היינו אוכלים אותם בלי ברירה

ואפילו בשמחה, ביודענו שטבילות אלו מעניקות לנו חיים. במקום זה, נתן לנו ה' תפוחים אדומים וזהובים, בכל מיני טעמים נפלאים וניחוחות עדינים.

הקב"ה מקרב אותנו לאהבתו!

ה' "הִזָּן אֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּטוֹבוֹ בְּחֵן וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים", מגוון ענק של מזונות טעימים מוצעים לנו: מבחר ענק של פירות - וכל פרי ופרי מגיע בצורות שונות, צבעים שונים וטעמים וריחות שונים. מבחר של סוגי בשר, עופות ודגים. מבחר של דגנים, על שלל צורות האכילה שלהם. תבלינים ותוספות לאלפים, הכל על מנת שנהנה מפעולת האכילה.

ולפי דברי הגמרא בחולין שהזכרנו, נוכל להבין את המטרה של כל זה: הקב"ה רוצה לקרבנו אליו ע"י האוכל המשובח! לעורר אותנו לשים לב ולחוש בכל נפשנו את אהבתו וחסדו האין סופיים! הוא נותן לנו "מטעמים כאשר אהבנו", על מנת שאחרי שנאכל אותם, תגבר אהבתו בלבנו, כפי שנתעצמה אהבתו של יצחק לבנו אחרי שאכל מצידו! אחרי כל ארוחה צריכים אנו להרגיש כאילו אנשים חדשים אנחנו; יותר אוהבים את ה' וחפצים בקרבתו, יותר מכירים בכמות ואיכות ה"טרח" שה' כביכול טורח כדי לגרום לנו הנאה. ה' כאילו לקח אותנו למסעדה יוקרתית, והאכיל אותנו אוכל משובח ביותר - חינם אין כסף!

זו הסיבה שהעולם הוא 'מכונה עצומה' לייצור מזון. הכל על מנת שנרגיש את חסדו וטובו של ה' כל הזמן ללא הפסקה, כדי שנאהב את ה' יותר. זו תכלית ההנאה מהמזון!

לכן אומרים בברכת המזון שה' זן אותנו "בְּטוֹבוֹ בְּחֵן וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים... בְּעֶבֶר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל". כל החן החסד והרחמים שבמזון, תכליתם למען נרגיש ונכיר את "שמו הגדול", שזו מידת החסד שלו, והאהבה והחיבה שלו ליצוריו.

התרגלנו למבט מוטעה

דא עקא, צדיקים אַתֶּם, ברוך ה', וְהִנֵּכֶם יודעים שתאוות האכילה היא דבר לא טוב, מאד לא טוב. הרגלתם את עצמכם בידיעה זו, שהנאות העולם הזה - דבר פסול הן, בכללן ההנאה מאוכל.

ברם, יש טעות מסויימת בקו החשיבה הזה. כולו בנוי על ההנחה שעצם האכילה היא דבר שלילי, שטוב היה אילולא היינו צריכים לה כלל. אך מה לעשות שלולא אוכל נגוע ברעב? אבל מאד היינו רוצים להיפטר מחובה בלתי נעימה זו. הרי זה גוזל כל כך הרבה זמן ואנרגיה! אם היינו מקבלים "פְּטוֹר" מחובת האכילה, היינו יכולים לקבוע

בזמן הזה סדר לימוד ב"קצות החושן", או ב"משנה ברורה". אולי "חובות הלבבות", או לסיים עוד מסכת "מן הצד". נראה לנו שמדי הרבה זמן מוקדש לעסק האכילה.

אבל לאור מה שלמדנו כאן, האכילה היא לא "בדיעבד", אלא היא התוכנית המקורית של ה'! פעולת האכילה היא המקום בו עובד האדם את ה' עבודה חשובה מאין כמותה, על ידה הוא חש בחושי ממש את חסדי ה' ואהבתו!

הקב"ה טורח, כביכול, להשיג את תשומת לבנו על ידי האוכל המשובח שהוא נותן לנו, אבל אנחנו יְשָׁנִים! אנו אוכלים, ומוחנו רדום לחלוטין, לא חושבים כלל על מה שנעשה כאן, ומזה באה המחשבה שהכל רק "בדיעבד". אבל האדם הפיקח מפעיל את הראש יחד עם הלסתות, ומניח לעצמו "להתפתות" ולהכיר את טובו ואהבתו של ה' המתגלים במזון הטעים. הוא מבין שה' רוצה שהוא יאהב אותו על ידי האוכל.

להתאהב בה'?

רבים יתפלאו כשישמעו זאת: להתאהב בה'?! כן! להתאהב. אומרים זאת כל יום פעמיים: "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ!" (דברים ו, ה) כולם אומרים זאת, אך רבים אינם מקיימים. וכעת למדנו על אחת הדרכים הזמינות ביותר לקיים זאת. וזו טרגדיה של המין האנושי, שאינם מנצלים את ההזדמנות שניתנת להם ע"י האכילה.

דוד המלך ע"ה יכול לשמש לנו דוגמא בעניין זה. הבה נטה אוזן לדבריו ונתבונן בהם: "כִּי אֶמְרָתִי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה", אומר דוד המלך בתהלים (פט, ג). אני הוא שאומר לכם, שהעולם נבנה למען חסד והטבה לזולת. מה מבקש דוד לומר לנו במילים "כִּי אֶמְרָתִי"? מדוע לא די פשוט לומר "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה"?

לאכול כמו עבד

הפשט הוא, שכל אחד יכול לומר "עולם חסד ייבנה", זה לא עולה כסף רק לומר. אבל להרגיש את זה בחוש, לחיות כך בפועל - רק מתי מספר יכולים לומר שהם זכו לכך.

כאשר דוד המלך הסב לאכול, לא היה בזה בזבוז זמן. זה היה לכתחילה; היתה זאת עבודת ה'. דוד אכל כְּעַבֵּד ה'. הוא נקרא "דָּוִד עֶבְדִּי" (ש"ב ג, יח) לא רק על שם הזמן שעסק בו בתורה או חיבר בו את התהלים, אלא גם על שם זמן האכילה שלו. דוד המלך אוכל, והוא מוֹשֵׁב על מה שהוא עושה. הוא רואה את חסד ה' בכל נגיסה. יותר מזה, הוא טועם את חסד ה' בכל נגיסה. והוא מתפעל, איזה חסד! איזה הטבה! מדהים! "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה" - כל העולם נועד לעשיית חסד! ומאחר שדוד הִתְמַיד בזה יום ויום ושעה שעה, הוא חש את חסד ה' בעצמותיו ממש: אה, "כֹּל עֲצַמְתִּי תִאֲמַרְנָה ה' מִי כְמוֹךָ!"

(תהלים לה, י). הוא לקח את הידיעה השכלית הפשוטה שקיימת אצל כולם, והפך אותה לידיעה חושית, שהציפה את כל נימי נפשו; עד שהוא הזדהה עם הידיעה הזו כל כולו, והיא הפכה לחלק ממנו.

כולם אומרים, אבל אני יודע

זהו שאומר דוד המלך: "כִּי אֶמְרָתִי", הקשיבו לי, כי אני יודע את מה שאני אומר. ואני אומר לכם מתוך ידיעה ברמה העמוקה ביותר "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה", ה' ברא את העולם הזה בשביל חסד לבד.

למדנו אפוא על דבר החובה החשובה שמוטלת עלינו: להעריך את המזון שלנו. האכילה בדרך זו היא חלק חשוב מאד מההתקדמות הרוחנית של האדם בעולם הזה, וזה לא פחות מאסון, למין האנושי, וביתר שאת לעם ישראל, שהעיקר הגדול הזה נשכח. עבודת ה' הגדולה ביותר היא ההודאה על מזוננו.

אכילת אוכל היא הזדמנות שאין דומה לה לקחת את הידיעות השכליות שלנו על חסדי ה' וטובותיו עם האדם, ולהפוך אותן לחושיות. להבין את תכלית הבריאה באמת, להתחבר לעניין של "כִּי אֶמְרָתִי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה". וככל שנהנים יותר מטעמו הטוב של המאכל, כך חווים יותר את חסד ה', ומרגישים רגשי הודאה ואהבה לה'.

מי באמת הכין את העוף?

אם כן, לכל ארוחה צריך לגשת במחשבה ש"הנני מוכן ומזומן להשיג עוד אהבת ה'". מתחילים לאכול, טועמים מטובו, ולאחר שמודים לאשה: "תודה רבה! איזה אוכל טעים, לא יכול היה להיות יותר טוב". באין שומע, פונים לה' ואומרים לו: "רבונו של עולם, תודה על האוכל, איזה אוכל טעים הכנת לי. אני אוהב אותך!" כך מגיעים לאהבת ה' באמצעות האכילה. מפרשה זו אנו למדים: ישנם דרכים רבות להשיג אהבת ה', אבל הדרך היעילה ביותר היא דרך האוכל, כי כך טבעו של אדם: המאכל מורגש היטב בחוש. האהבה מורגשת בחושים. כל הגוף משתתף בפעולת האכילה, אם כן כל הגוף משתתף באהבת ה'.

אכן, על מנת שהגוף יוכל לשמש בתפקיד החשוב הזה, מוכרחים להשתמש בראש, בשכל. אם אוכלים באותה צורה בה אוכלים החמור והסוס, או בצורה שהגוי אוכל, לא נרוויח מאומה מהאכילה. כשאוכלים את הלחם, צריך להפעיל את הראש ולחשוב: "טעמו של הלחם הזה אינו כטעם הנפט או הנייר. יש לו טעם טוב. אפילו טוב מאד. וה' ברא למעני כל מיני טעמים וניחוחות, למשל בָּצֵל! כיצד היה העולם נראה ללא בצל? ומלח! ולפלפל! כל כך מהנה לאכול, זה טעים ומשביע. 'א מחייה' לגוף ולנפש. אחרי

ארוחה טובה, אני מרגיש אדם חדש ממש! אלה מחשבות חשובות, אם תחשבו אותן בשעת האכילה תראו שתהפכו באמת לאנשים חדשים.

כשם שהאכילה שאכל יצחק אבינו מציד בנו הביאה לכך שהברכות שברך אותו היו אחרות לגמרי, כך צריכים אנו לשאוף שהאכילה שלנו תביא לכך ש"ברכת המזון" שלנו תהיה ברכה אחרת לגמרי.

ברכה הזדמנות לגדול

ייתכן שהינכם סבורים שאתם עושים טובה לה' בברכות שלכם: "אני מברך בשבילי, והוא ישלם לי שכר על הברכה ש"קיבל" ממני". אין לך כפיות טובה גדולה מזו! על כל ההנאה שקיבלת מהאוכל, כבר שילמת לו?! הברכה צריכה להיות הסיכום של כל רגשות ההודאה והאהבה שהתעוררו בנו בעת אכילתנו. כולם צריכים לקבל ביטוי ב"ברכה האחרונה" שלנו. הברכה היא רק ה"חזרה" על כל מה ש"למדנו" בעת שלעסנו ובלענו ונהנינו מהמזון, וכעת הננו מבטאים את כל אותן מחשבות, למען לא תאבדנה. הברכה היא אפוא הזדמנות להתעלות יותר בידיעה החושית של חסד וחכמת ה', ובאהבתו.

ברכת המזון על הגילוי המיוחד

לכן חשוב מאד שה"ברכות האחרונות" שלנו לא תהיינה רק כדי לצאת ידי חובה, רק כדי לצאת ידי החיוב ההלכתי. הברכה צריכה להיות הכרזה רמה ונלהבת של העיקר הגדול של חסד ה'. אין כל סיבה להתבייש לומר את הברכה בקול רם! בודאי, לומר בקול רם! הנביא אומר: "וְהַבִּשְׁתְּ אֶכְלָה אֶת יְגִיעַ אֲבוֹתֵינוּ" (ירמיהו ג, כד); להתבייש מעבודת ה'?! הבושה עלולה, לפעמים, "לאכול" ולהשמיד את עבודת ה' כולה. היא מונעת אותנו מלהגיע לגדלות! "הודו לה' קָדָא בְּשִׁמוֹ", גִּדְלוּ אֶת שֵׁם ה' עַל יְדֵי קְרִיאָה שֶׁל הוֹדָא. וכי איך קוראים בשמו? האם בלחישות ומלמולים? צריך לברך את הברכות בקול רם!

ברכת המזון היא הברכה היחידה שהיא בוודאי מדאורייתא; אפילו על ברכת התורה יש פוסקים שאינה אלא דרבנן. בברכת התורה אומרים את הברכה וזהו, בברכת המזון צריך לחבוש את המגבעת, לְשַׁבֵּת, ולעשות מזה "עסק שלם". והיא ברכה ארוכה למדי. מה הפשט בזה? למה על שפע גשמי עושים כזה עסק, ועל שפע רוחני - פחות? אלא, הרינו מתחילים לראות כאן חידוש גדול, יש בחינה בָּהּ הגשמיות חשובה יותר מן הרוחניות!

ההקדמה: אמונה חושית!

בעודי מדבר עמכם, סבורני שראוי היה להקדים לשיעור זה הקדמה גדולה מאד. שהנה נוכח אני לראות שדבריי אינם מעוררים בכם את הרושם הראוי. אין זאת אלא משום שחסר לכם משהו: חסרה לכם אמונה בה'.

אנשים רגילים לקבל הכל כמובן מאליו, וצדיקים כמוכם - יהודים שומרי תורה ומצוות כמוכם - אינם יוצאים מן הכלל הזה. אין אנו מרגישים את נוכחותו של ה'. הננו רק אומרים את המילים, אבל "קרוב אתה בפייהם ורחוק מכלייתיהם" (ירמיה יב, ב).

לא די לומר את ה"אני מאמין" ולחתום בסוף המסמך: "כן, אני מאמין בה' ומוכן להקריב עבורו את חיי". חייבים לקחת את האמונה השכלית, ולהפוך אותה לחושית, לאמונה "בחוש".

זו ההקדמה לכל אשר דיברנו כאן היום. אין גבול לחשיבות של הפיכת האמונה לממשית, "וכשאתם מתפללים, דעו לפני מי אתם עומדים" (ברכות כח:): כפשוטו. לאחר שמצליחים להגיע לזה, אפשר להתחיל להשתמש במזון על מנת לאהוב את ה', כפי שביארנו.

הכרת הטוב מוחשית

נבהיר: מה קורה כשאדם מקבל אוכל טוב ממישהו? הוא מרגיש הכרת טובה וחיבה כלפיו. אלא אם כן אדם כפוי טובה הוא בצורה יוצאת דופן. כאשר אדם אוכל ארוחה טובה אשר נוות ביתו הכינה לו, הוא חושב עליה, ומרגיש כלפיה הכרת הטוב. הוא מחבב אותה יותר בגלל מה שעשתה למענו. בן חוזר הביתה מהישיבה ומוצא ארוחה טובה שאמו הכינה לו. ודאי הוא חש הכרת הטוב כלפיה! לפחות אמור הוא להרגיש כך. למרות שהאמת היא, שההורים עושים עבורו הרבה יותר מאשר ארוחת ערב, מכל מקום האוכל מעוררו להפגין את זה, עכשיו הוא לא רק יודע שהיא טובה אליו, הוא מרגיש את זה.

אף כך ממש מחוייבים אנו להרגיש כלפי הקב"ה. הרי הקב"ה נמצא כאן ברגע זה ממש, והוא נתן לך את האוכל. אכן, הצעד הראשון צריך להיות ההכרה החושית במציאותו. כאשר מגיעים לזה, כל האכילה היא כבר "לפני ה'", וההנאה, הכרת הטוב והאהבה מכוונים אליו לבדו.

עונג שבת - הודאה למלכותו

לאור האמור לעיל נוכל להוסיף הבנה בחשיבותה הנעלה של השבת, ושל עונג שבת בפרט. העניין של עונג שבת אינו רק על מנת לכבד את השבת, הגם שזה כשלעצמו עניין גדול עד מאד. אנו אומרים בתפילת 'מוסף' בכל שבת: "יִשְׁמְחוּ בְּמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֶנְג". מי יזכה לשמחה במלכותו של הקב"ה, אשר התחדשה בשבת עם סיום בריאת העולם? "קוֹרְאֵי עֶנְג", אלה שקובעים את השבת ליום של עונג. מה הקשר בין עונג למלכות ה'?

כששמחים בבריאת העולם, בבריאתו של הקב"ה, שמחים לא רק על עצם בריאת העולם יש מאין, כי העולם לא נברא סתם, אלא נברא לתכלית מסוימת. והתכלית היא - "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה", כדי להיטיב לברואים שבו. על כן, כששמחים בשבת על בריאת העולם, חייבים לכלול בזה שמחה גם על תכלית העולם, על חסד ה' העצום והאדיר שאופף אותנו - בריותיו של ה' - בכל עת וזמן, ולקבוע את השבת כיום בו מתענגים על חסדיו של הקב"ה. ה' נתן לנו עולם! חשבתם על כך פעם? ראוי לנו להתבונן במתנה זו, לחוות אותה ולהודות עליה.

והוא שאמר דוד המלך: "מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת, טוֹב לְהַדוֹת לַה'!" (תהלים צב)- מהו "המזמור" - השיר - התוכן של שבת קודש? "טוֹב לְהַדוֹת לַה'", "כִּי שִׁמְחַתְּנִי ה' בְּפַעֲלֶךָ, בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרֹנִי".

לפיכך הננו אומרים בשבת: רבונו של עולם, אני יודע בשכלי שבראת למעני עולם גדול ומופלא; כעת מבקש אני לטעום אותו, להרגיש אותו. חסד ה' מורגש באופן החושי, המשמעותי והזמין ביותר - באמצעות המזון.

כאשר יושבים וסועדים שלוש סעודות בשבת, זה הזמן בו מתגלה תכלית הבריאה ומורגשת לנו באופן המוחשי ביותר. הננו יושבים ומתענגים על מעדני השבת, וגופנו ודעתנו כאחד מרגישים ומסכימים שה' הוא "טוב ומטיב".

לא רק טקס

למרבה הצער, ישנם רבים אשר פשוט מקיימים את ה"טקסים" של השבת באופן שטחי, בחושבם ששבת קודש הוא סתם יום של מרגוע. מה עצום ההפסד היוצא מכך שלא מבינים את תכלית האכילה בשבת קודש! האופן הנכון של "עונג שבת" הוא להנות, ותוך כדי ההנאה לחשוב: "לא זו בלבד שה' ברא את העולם יש מאין, אלא מטרתו בבריאת העולם היתה להיטיב לנו. והראיה, מה רבה הנאתי כעת מהעולם שהוא ברא!"

כדאי להרעיב את עצמנו מעט בערב שבת, על מנת שטעימת החלה בשבת תהיה עריבה יתור לחיכנו, ואז נחשוב: "איזה עולם טוב בראת לנו, ה'!" טועמים את הדגים, את המרק והעוף, ואומרים "אה, כן, העולם שבראת הוא באמת טוב, הוא טוב מאד".

הצ'ולנט (החמין) עושה את ההבדל

הבנת חסד השם לאחר אכילת הצ'ולנט (החמין) היא הבנה אחרת לגמרי מאשר לפניה. השבת היא הזדמנות להבין ולחיות יותר את הכרת חסד ה', את ה"עולם חסד יבנה", כי הדרך הטובה ביותר להבין דברים היא באמצעות הלשון והמעיים, דרך החושים.

בכל מקרה יושבים בסעודת שבת ואוכלים. אלא שאפשר לטחון את המאכל בשיניים, ולעומת זאת אפשר שבד בבד תפעלנה גם "טחנות המחשבה" בראש: "רבונו של עולם, תודה לך על הגעפילטע פיש (הדג הממולא), הוא טעים לי! וגם הירקות שלצד הדג! וגם הרוטב שעמו!" וכאשר מגיעים לאכילת המרק: "רבונו של עולם, פֶּשֶׁשׁ! איזה מרק! וגם שקדי מרק הענקת לי! ותבלינים! ובצל! כמה "טרחת" בעבור שהאוכל יהיה טעים לי!" הייתי מאריך ומתאר לכם בפרוטרוט את מאכלי השבת, אלא שהשעה מתאחרת...

הנאת האכילה היא הזדמנות להתעלות, לגדול. כאשר מעמיקים להתבונן על הפנימיות של המזון, על הסיבה שה' ברא אותו - שהיא כדי "לפתוח לנו את הראש" (לעורר אותנו) להודות לו ולאהוב אותו, אזי אפשר להעפיל לדרגות גבוהות דווקא משום שנהנים מהמזון.

אכילה גדולה מתענית!

זה הטעם בדברי רבנו יהודה הלוי שאכילת סעודת השבת גדולה יותר מתעניות הרבה (עי' תנחומא בראשית ג), ואילו היו הבריות מנצלים את סעודות השבת באופן שדיברנו, ולו במעט, היו חייהם מרוממים וקדושים הרבה יותר. האין זה חבל להחמיץ הזדמנויות שכאלה? והאמת היא, שאמנם שבת היא היום המיועד לזה, אולם גם בימות החול לא כדאי "לבזבז" את הארוחות. הרי בכל מקרה אוכלים, אם כן מדוע לא לנצל זאת להתעלות במשהו?

והרי זו המטרה העיקרית של האכילה. "גדולה לגימה... ומקרבת את הרחוקים" (סנהדרין קג:), וגם את לבנו היא יכולה לקרב מכל הריחוקים שהתרחקנו מאבינו שבשמים. אם עושים כך יום יום, שבוע שבוע, אזי ברבות השנים אפשר להגיע לגדלות של ממש.

לאכול כמו ...?

מי שלא שם לב לכל זה ולא אכפת לו, יעברו עליו חייו כשהוא אוכל בדיוק כמו בעל החיים שברחוב ובחצר, כדרך שכתב הרמב"ם, שהאוכל בלא התבוננות - כמוהו ככלב וכחמור (דעות ג, ב). אבל מי שחי כמו שצריך, יתעלה במחשבתו, ואף גופו יהא שותף להתעלות זו. הרעיונות הנשגבים יחלחלו לאישיותו ויהפכו לחלק ממנו, כשהם מקרבים אותו לה' יתברך.

כדאי להתרגל בזה מעט מעט. מחר בבוקר כשתאכלו את הביצה או הדייסה, חשבו על מה שביארנו כאן. וכשאישי אינו שומע, אמרו זאת בקול: "אני אוכל כי אני רוצה לאהוב את ה' יותר". ובלבד שלא ישמעו אתכם אומרים זאת: אם ישמעו, יחשבו עליכם את הגרוע מכל. יאמרו לכם שהנכם צבועים, מדומיינים, ושקרנים. הן אמת שבתחילה יש בזה מן הצביעות, אלא שאין לך צביעות טובה מזו בעולם; זו צביעות טובה! ככה זה, תמיד צריך להקדים את עצמנו בצעד אחד על מנת להתעלות ולצמוח, ולאט לאט יהפוך הדבר לאמיתי יותר ויותר.

"מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד" בְּעֶבֶר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל". מי שאוכל בעבור שמו הגדול, לשם שמים - גם בשעה שהוא נהנה מהאכילה, הקניידלאך (הכופתאות) טעימים לו מאד - מוסיף לעצמו משקל. לא משקל גשמי, אלא משקל וחיבות רוחניים.

אין בזה קושי מיוחד, ולא צריך לוותר על שום הנאה. אוכלים את אותו אוכל, ונהנים באותה מידה כמו לפני כן. אם אתם מגיעים לשיעור כאן, הרי כבר יודעים אתם עד כמה מוקפים אנו בטובו הגדול תמיד; הלב פועם, הכליות פועלות, הריאות, הכבד, הלבלב, העיניים. אבל האוכל הוא הדבר המורגש ביותר, ובכוחו לעורר בנו את התמריץ לאהוב את ה' עבור חסדיו.

יצחק אבינו עָבַד ה' ידע כיצד להתייחס לאוכל. כל הזוכה ללכת בדרכו, זוכה לקרבת אלוקים, זוכה לברך את הברכות שלו כמו עבד ה' באמת. ואין לך שלמות גדולה מזו בעולם.

שבת שלום ומבורך!

הארות על הפרשה

מתוך ספר יהי אור [באנגלית] - פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר (כה, כג)

מה היה בה, באותה ידיעה ש"רב יעבד צעיר", שבשל כך נחה דעתה של רבקה בדבר התרוצצות הבנים בקרבה?

מדברים אלה למדה רבקה שהאומה הצעירה היא האומה העתידה להיבחר על ידי ה' להיות לו לעם. כיון שכך, יהיה זה חיוני עבור אומה זו להימנע מן ההשפעה של כל האומות האחרות, במטרה לשמר את ייחודם אשר לשמו הם נבחרו. בשל הסיבה הזאת הם רבים כעת, וכך גם יהיה בעתיד. ה' יגרום לשני האחים האלו לאזור אומץ איש כנגד רעהו בתמידות, על מנת שיעקב לא יתחבר לעשו, ומתוך כך לא יבוא ללמוד מדרכיו. לפיכך נתיישרה דעתה של רבקה מתשובה זו. מריבה זו - ברכה מרובה בה, איבתו של עשו עתידה להיות ליעקב לברכה. בדומה לכך: "אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה [דרך קבע], שמץ פסול יש באחד מהן" (קידושין עא:), והאיבה אשר ביניהם היא חומה שה' העמיד על מנת להגן על המשפחה המיוחסת מפני גישואי תערובת עם המשפחה הפסולה. כך הבינה רבקה שהעימות בין האחים יהא בו משום ברכה מרובה לאח אשר עתיד להיות אבי העם הנבחר (ראה לג, יב, טז).

"וישב יצחק ויחפר את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחריו מות אברהם ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו" (כו, י).

הפלשתים לא לקחו את הבארות הללו משום שהיו זקוקים למימיהם היקרים, אלא הם מילאו אותם בלכלוך על מנת שלא יישאר שום זכר לאברהם בארץ. היה כדאי להם להפסיד בארות מים יקרים על מנת שאפילו שמותיהם של הבארות יישכחו. הסיבה לכך היא, שמו של אברהם היה גדול בארץ "נשיא אלקים אתה בתוכנו" (כג, ו) והמלך אמר: "אלקים עמן בכל אשר אתה עשה" (כא, כב). כיון שכך, במשך הזמן החלו הדרוכותיו של אברהם אודות יחוד ה' ועבודתו לפוץ בעולם. הפלשתים ביקשו למנוע כל זאת, וברצותם לטשטש את השפעתו של אברהם, ביקשו לאחר מותו למחוק אפילו את זכר פעולותיו - בארות המים. כעת, חידש יצחק את מפעל החיים של אביו על ידי פתיחה מחודשת של הבארות שנסתמו, ועל ידי חידוש קריאת שמותיהם המקוריים.

בעבר אשר יברכך לפני מותו (כז, י).

רואים אנו, שרבקה היתה מודעת לגמרי למעמדו של יצחק, שאפילו אם לא היה עולה בידיו להאציל את הברכות ליעקב, והיה מברך את עשו הרשע, הקב"ה היה מכבד את דבריו של יצחק ומקיימם. עוד רואים אנו שלמרות בטחונה המלא של רבקה בהשגחת ה' על כל דבר, ועל אף שידעה שיעקב הוא המועדף על ידו, היא הבינה שרצון ה' שהיא תעשה השתדלות מצידה על מנת לזכות בברכתו של יצחק ליעקב. אפילו מעשה קיצוני כל כך כהונאתו של יצחק אבינו, קדוש ה', הובן כנחוץ וכמוצדק לחלוטין. בדומה לכך, על מנת שהבכורה תינטל ממי שאינו ראוי לה ותגיע למי שראוי לה - יעקב, לא סמך יעקב אך ורק על הבטחת ה' שהוא יעמוד לצידם של הצדיקים לנוכח הקמים עליהם, אלא יעקב עשה מעשה על מנת לקנות את הבכורה שלו מידי עשו. אחר כך, על מנת להבטיח ששום סכנה לא תהא נשקפת למכירה זו של העברת הבכורה לעולם, הביאו להישבע על כך (כה, לג). הננו למדים מדברים אלו, שבעלי הבטחון האמיתיים בה' נוקטים בעת הצורך בפעולות באופן נמרץ כדי לגרום לצדק לנצח, וכיזה הוא רצון ה' שכך יעשו. אמנם, לעשו ניתן שם הרומו לעשייה (ראה כה, כה), אלא שעשייתו היתה עשייה חסרת ערך. איש העשייה האמיתית היה יעקב, בדומה לאמו.

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מדוע רק האנשים (ולא נשים) צריכים לכסות את ראשם בכיפה?

תשובה:

הקב"ה ציוה על הכהנים שבעבודתם לפניו ילבשו בגדי כבוד: "וּלְכֹהֵנִי אֶהְרֵן תַּעֲשֶׂה כְתֹנֶת וְעֹשֶׂייתָ לָהֶם אֲבִנִּיטִים וּמִגְבְּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת" (שמות כח מ). החשיבות של עבודה לפני ה' מחייבת את העובד בלבישת בגדים מיוחדים. לפני מתן תורה, אמר הקב"ה לבני ישראל: "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכֶּת כֹּהֲנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שם יט, ו), כולכם תהיו אומה של עובדי ה' כמו הכהנים במקדש. לפיכך, על מנת להראות מעלה זו שאני עובד ה' העומד לפניו ככהן במקדש, להראות שהנני ירא את ה' ושעבדו אני, אנו מכסים את ראשנו תמיד.

האיש, שתפקידו לעבוד את ה' בפהרסיא וברבים, מכסה את ראשו כביטוי של צניעות ויראה בעבודתו לפני ה'. לעומת זאת, לצורך מילוי תפקידי האשה לא נדרשת תוספת זו של צניעות, משום שתפקידה של האשה הוא לעבוד את ה' בצניעות בתוך ביתה. משום כך מסרו חז"ל את מצות הדלקת הנר בבית לאשה דווקא. האשה מאירה את ביתה והיא "עמוד החסד" של הבית. האשה היא עקרת הבית - עיקרו של בית, היא התומכת בבעלה בכל פעולותיו, והיא "אם כל ח"י" (בראשית ג, כ) לכל צאצאיה. האיש הוא ככהן שנכנס לבית המקדש לשרת אותו, האשה אינה צריכה ללכת לשרת בבית המקדש, היא עושה את ביתה לבית המקדש.

האשה, בתפקידה כעיקרו של הבית, מצניעה לכת לעבוד את ה' בתוך ביתה, זה כבודה, ובזאת היא מגיעה אל השלימות ואל קרבת ה'. היא צריכה להיות כל כך מוצנעת בביתה, עד שאפילו קורות ביתה לא תראינה את שערותיה (ירושלמי יומא ה.). האשה, בחסדה בתוך ביתה, הריהי דוגמא לחסד ה' שבו הוא ברא את העולם - "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה" (תהלים פט, ג), ובעולם הבא תהא שלימותה שווה במעלתה לשלימותו של האיש.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 072.222.3383